

ŽAIDIMO „PASAULIO VAIKAI“ ETNOGRAFINIS KOMENTARAS

1. KAUBOJUS (Teksasas, Šiaurės Amerika)

Jei ant amerikiečių kaubojaus krūtinės pamatysite prisegtą žvaigždę, žinokite, kad tai – šerifas. Šerifas ypač stiprus ir sąžiningas kaubojus. Deja, toks kaubojus pareigūnas neturi laiko rūpintis savo gyvulių bandomis. Jis jau nebeturi plačių, gražiai papuoštų odinių antblauzdžių, saugančių nuo aukštų ir aštrių prerijos žolių. Tiesa, kaubojus turi pentinus, nes jam tenka joti į vietas, kur neįmanoma nusigauti automobiliu. Tiek kaubojus, tiek šerifas vilki vilnonius languotus marškinius. Šaltą naktį jie šildo, o karštą dieną saugo nuo karščio, ir jų nereikia dažnai skalbti. Skarelė ant kaklo saugo marškinių apykaklę, kad nesusiteptų. Jojant paskui bandą, keliančią dulkių debesis, skarele taip pat galima prisidengti burną ir nosį. Bet svarbiausia yra skrybėlė – SOMBRERAS – ji saugo nuo karštos saulės, ja galima pasisemti ir iš jos atsigerti vandens, paraginti arklį, vėdintis arba tiesiog įtariai iš po jos žvalgytis. O svarbiausia – kiekvienas vyras su skrybėle atrodo aukštesnis.

2. JUODAODIS (Zimbabvė, Afrika)

Norint gyventi Afrikoje, būtina labai daug mokėti, išlaikyti daug sunkių išbandymų, įtikti vyresniesiems. Reikia būti geram sodininkui arba mokėti auginti gyvulius, numatyti, kokie bus orai ir kada lis, rasti vietą, kur galima iškasti šulinį. Arba mokėti medžioti. Taip pat būtina žinoti, kuo vardu buvo senelio motinos brolis, kuo vardu yra jo vaikaičiai ir kur jis gyvena, taip pat kokią dovaną jam reikės įteikti iškilmingą dieną, kai jis nustos būti vaiku. Kai kurie žmonės geba iš eilės išvardyti visus savo protėvius, net tuos, kurie gyveno prieš tris šimtus metų. Mintinai! Tai daug patikimiau, nei užsirašyti, nes, pvz., sąsiuvinį galima pamesti. O vaikaičiai ar vaikaičė turi žinoti, kaip iškilmėms pasidaryti sjonėlį iš augalų ir barškučius ant kojų, kaip gražiai išsidažyti ir papuošti rankas apyrankėmis. Ir kaip šokti, kad visi protėviai būtų patenkinti.

3. KINĖ (Kinija, Azija)

Kinai atsirado ankščiau nei kitos tautos. Dar nebuvo nei anglų, nei vokiečių, nei prancūzų, nei amerikiečių, o jau buvo kinai. Todėl jie turėjo daug laiko. O turėdami daug laiko – mąstė. Jie sugalvojo, kaip auginti ryžius ir kitus naudingus augalus, išrado įvairių mašinų ir popierių, ir spausdinimą, ir paraką, ir raketas, ir šilką, taip pat sugalvojo, kaip reikia galvoti, norint ką nors sugalvoti, bei ką galvoti apie patį galvojimą. Tai buvo labai naudinga. Dirbti vandens apsemtuose ryžių laukuose nereikia garlaivio, užtenka pasiraitoti kelnių klešnes. Prisdengti galvą nuo saulės galima paprasta ryžių šiaudų skrybėle, ji labai pigi, tam nereikia statyti didelio stogo. Tačiau kai reikia ką nors statyti – kinai stato. Kai reikia ką nors nustebinti arba sukurti ką nors ypatinga – jie stebina arba kuria ką nors ypatinga. Kadaisie jie buvo nutarę pastatyti didelę sieną, kuri atskirtų jų šalį nuo neramių kaimynų. Taigi daug žmonių paprastais naščiais su dviem pintinėmis nešė po du akmenis, teisingai juos dėjo ir šį darbą dirbo tiek, kiek reikėjo. Ir pastatė jie didžiulę sieną – tokią didelę, kad ji matyti net iš Mėnulio.

4. ISPANAS (Ispanija, Europa)

Ispanai regėjo daug puikių dalykų. Ir arabų išmintį, ir Amerikos turtą, ir Ispanijos valdovų kilnumą. Ar ispanus dar įmanoma kuo nors nustebinti ar sužavėti? Ogi ispanai mėgsta drąsą. Ispanijoje gyvena žmonės, kurie nebijo susidurti akis į akį su įsiutusių, stipriu buliumi aštriais ragais ir sugeba su juo kovoti. O kovodami jie turi puikiai pasirodyti. Todėl toreadoro drabužiai turi būti patogūs, elegantiški, puošnūs ir gerai priglundę, kad bulius neužkabintų jų ragais. Toreadoras taip pat turi kaselę (koletę), kad visi žinotų, jog tai jis yra tas drąsusis toreadoras, bei kepurę (monterą), kad galėtų ją nukelti ir nusilenkti sužavėtiems žiūrovams.

5. ŠKOTAS (Škotija, Europa)

Škotas galėtų papasakoti apie šaltus kalnų vėjus, apie medžioklę tamsiuose miškuose, apie saugojimą to, kas sava, šeimyniška, škotiška. Škoto batai nepaprasti – tai labai geri batai. Kojinės labai šiltos, už jų krašto galima užkišti peilį, šaukštą ar dar ką nors. Tai labai patogū. Škotai nešioja sijoną – kiltą – vietoj kelnių, jos gal ir tinka jodinėti, bet ne bėgioti po kalnus. Graikijos ar Karpatų kalniečiai tai patvirtintų. Be to, sijonas neturi kišenių, kuriose būtų galima laikyti rankas, nes tai nemandagu. O škotai yra labai gerai išauklėti. Vietoj kišenių jie turi krepšelį: skiltuvui, pinčiai arba žiebtuvėliui, bet visų pirma škoto santaupoms laikyti. O kad būtų šilta, pečius apsisiaučia pledu. Visa tai pasiūta iš spalvotais langeliais austo vilnonio audinio, vadinamo tartanu. Vienokius langelius turi viena šeima ir tos šeimos šeima, ir dar tos šeimos šeimos šeima – tai yra klanas, o kitokius – kitas klanas. Pasižiūri – ir žinai, kad tai dėdė arba dėdės vaikaitis. Beveik visi škotai turi dūdmaišius – sudėtingus muzikos instrumentus su daugybe birbinių, kuriais groja savo klando melodiją, o jos natos tokios pat languotos, kaip sijonas.

6. RUSĖ (Rusija, Europa ir Azija)

Europa ir Azija – labai dideli žemynai. Viena Rusijos dalis yra Europoje, kita – Azijoje. Todėl Rusija yra arčiausiai Europos ir Azijos, bet kartu ir toliausiai. Kad ir kur norėtum atsidurti, reikia ilgai važiuoti arba plaukti didelėmis upėmis. Viskas yra toli ir neišpasakoto dydžio. Didelės stepės, dideli sniegynai, didelės žuvis, dideli miškai. Kai kas nors dainuoja, daina skrieja toli virš stepių ar upių. Iš toli gabenamas kiniškas šilkas suknioms, brangakmeniai iš tolimų kalnų, spalvingi audiniai sijonams ir prijuostėms. Tačiau rusaitės ir pačios moka gražiai siuvinėti marškinius ir siūtis šventinius galvos apdangalus (kokošnikus), siuvinėtus auksiniais siūlais ir mažais perlais iš didelės upės Volgos.

7. JAPONAS (Japonija, Azija)

Didžiai klysta manantis, kad Japonijoje tai, kas yra paprasta, yra vien tik paprasta ir įprasta. Jei Japonijoje kas nors yra paprasta, vadinasi, tai yra tobula ir pagerinti to jau nebeįmanoma. Japonai labai vertina tobulumą, ir jei kas nors jau yra tobula – niekas neketina to keisti. Japonai ir patys nori būti tobuli. Japonų kalvis nori būti tobulas kalvis, japonų žvejys – tobulas žvejys, o japonų riteris – samurajus – tobulas riteris. Japonų riteris, kurį galime atpažinti iš ypatingos, keistos šukuosenos, vilki patogius ir laisvus drabužius; kiekvienas japonų riterio judesys yra tikslus ir elegantiškas, todėl tobulas. Didysis ir mažasis kalavijai taip pat tobulai pagaminti tobulo kalvio, ir riteris niekuomet su jais nesiskiria. Tai, kas tobula, yra ir gražu, todėl japonai labai didžiuojasi savimi.

8. TAITIETĖ (Taičio sala, Polinezija, Okeanija)

Taitis – didelė ir graži sala Ramiajame vandenyne. Salų būna įvairių: arba iš lėto pastatytų mažų gyvūnų – koralų, arba staiga iškilusių iš jūros dugno išsiveržus ugnikalniui, arba paprasčiausiai besimaudančių sausumos lopinėlių. Taičio sala yra labai geroje vietoje, ten šilta, tačiau nekaršta. Tai tikras rojus. Dabar Taityje yra parduotuvių ir galima nusipirkti visko: ir gėlėtų sijonų, ir laikrodžių, ir motorinių valčių. Tačiau kadaise viską reikėjo darytis pačiam: pasistatyti namą, iš lapų nusipinti šventinį apdarą, iš kokoso riešutų kevalų pasigaminti indų, kriauklės arba akmens kirviu iš medžio kamieno išskobti valtį ir ją papuošti, naudojant kaltelį iš žuvis danties. Valčių reikėjo žvejoti ir keliauti. Saloje gyvenantis žmogus pažįsta visus kaimynus ir trokšta susipažinti su kitų salų žmonėmis, dovanoti jiems gražių dovanų ir gauti dovanų iš jų, pvz., papuošalų iš kriauklelių, kaulų, riešutų, girliandų. Laimei, salose netrūksta gėlių, su jomis svečiai pasitinkami, išlydimi, ir vėl pasitinkami.

9. INDĖNĖ (Dakota, Šiaurės Amerika)

Jei vienintelis būdas prasimanyti maisto yra medžioklė, reikia būti ten, kur gyvena žvėrių. O žvėrys keliauja ten, kur auga žolės. Todėl reikia traukti paskui juos. Taip elgiasi prerijų indėnai. Jų namo – vėgiamo – griaučiams pastatyti užtenka vos keleto karčių, jos uždengiamos odomis. Tokį namą lengva išardyti, padėti ant kitų dviejų karčių, kurių galai pritvirtinti arkliui iš šonų, su visa manta pergabenti į kitą vietą ir vėl pastatyti. Keliaujant su savimi gabenami tik reikalingiausi ir gražiausi daiktai: geri odiniai batai – mokasinai, patogūs odiniai drabužiai, siuvinėti spalvotais karoliukais ir puošti plunksnomis. Nes indėnai labai vertina paukščių plunksnas ir jomis žavisi. Plunksnų būna tokių įvairių, kad jomis galima pasakyti įvairių dalykų. Tereikia tik susitarti, ką reiškia viena ar kita plunksna.

10. PERUVIETĖ (Peru, Pietų Amerika)

Kalnuose naktį labai šalta, o dieną – karšta. Kur beeitum – tai leidiesi žemyn, tai kyli į viršų. Ant žemės daug akmenų, juos reikia nuolat rinkti, o vandens laistyti laukams ir sodams rasti labai sunku. Kad kukurūzai duotų gerą derlių, reikia jų gražiai prašyti. Nes nuo kukurūzų derliaus priklauso viskas. Dar reikia atrasti laiko siūlams iš lamos vilnos suverpti ir nudažyti juos įvairių žolynų nuovirais, nuausti šventinio drabužio, skirto kukurūzų šventei, audiniui. Yra ir kitų labai svarbių švenčių, jų metu prašoma padėti išspręsti įvairius klausimus, kurie žmonėms atrodo itin sudėtingi. Drabužis turi būti madingas. Kai kuriose vietovėse madinga europietiška šimtmečio senumo skrybėlaitė – KATILIUKAS. Kitur madinga odinė kepurė, primenanti keturių šimtų metų senumo ispanišką šalną. O dar kitur nešiojamos vilnonės kepurės, tokios kaip prieš 1000 metų. Peru žmonės dar pamena tuos laikus.

11. TATRŲ KALNIETIS (Lenkija, Europa)

Kalnuose labai sunku dirbti žemę, todėl ten dažniausiai auginamos ožkos arba avys. Taip yra ir Lenkijos kalnuose. Kalnietis didžiuojasi tuo, kad yra kalnietis, jis nemūvi visų taip mėgstamų džinsų, o rengiasi kalnietišškai. Jis mūvi siauras baltas kelnes iš specialaus audinio, austo iš vilnos, o paskui ilgai mirkyto bei išmušto dideliu mediniu plaktuku. Taip gaminama gelumbė – labai tvirtas ir beveik neperšlampamas audinys. Kelnės siuvinėtos raštais, vadinamais paženicomis, kiekviename kaime jos skirtingos. Marškiniai siuvami iš namų darbo drobės, jie susegami sege. Liemenė – iš avių odos. Ant galvos maža juoda skrybėlė, ją anksčiau įmirkydavo riebaluose ir sakuose, kad saugotų nuo drėgmės. Ganant avis kalnuose praverdavo kirvelis ilgu kotu – ciupaga. Dabar kalnietis dažniau turi kirstuką, nes gerai pažįsta kalnus ir dažnai padeda alpinistams, kurie mėgsta kopti į pavojingas viršukalnes. Tada kirstukas labai praverčia.

12. MUSULMONĖ (Pakistanas, Azija)

Kai esama labai daug žmonių, ir vieni verčiasi žemdirbyste, kiti auginą gyvulius, o dar kiti keliauja ir prekiauja arba žvejoja ar medžioja, kiekvienas ima manyti, kad jis yra reikalingiausias, išmintingiausias ir kad jis vienas yra teisus. Taip labai lengva susipykti. Tačiau jei visi susitaria, kas yra gera, o kas bloga, kaip reikia elgtis, o kaip ne, tada vyrauja tvarka, privaloma visiems. Reikia susitarti dėl svarbiausių principų ir nesiginčyti dėl odos spalvos ar sagų skaičiaus. Tokių susitarimų yra keletas, nes žmonių yra labai daug. Bet visi šie susitarimai gana panašūs. Vienas iš jų yra ISLAMAS, jungiantis daugybę žmonių visame pasaulyje. Ypač Azijoje. Šie žmonės vadina save musulmonais. Jei mergina dengiasi veidą, vadinasi, ji paklūsta kuklumo principui, kurio moko islamas. Ji rengiasi raudonai, nes raudona yra gyvybės spalva. Ant kaktos mergina turi gražią diademą. Jos drabužiai ilgi, matomos tik akys, bet juk akimis galima viską pasakyti.

13. ESKIMAS (Grenlandija, Šiaurės Amerika)

Neaišku, kaip nutiko, kad kai kurie žmonės nutarė gyventi ten, kur yra nežmoniškai šalta ir tamsu – už Šiaurės poliarinio rato. Ten badas pavojingesnis už šaltį. Šiaurėje, kur gyvena eskimai, maisto yra daug, tačiau reikia mokėti jo pasigauti. Gausu žuvų, banginių, meškų, šiaurės elnių, karibų, lapių, paukščių, tai beveik ir viskas. Geras medžiotojas išsivers ir su tuo. Iš gyvūnų odos galima pasisiūti šiltus drabužius, iš paukščių odos – šiltus marškinius. Tačiau pirmiausia odą reikia išdirbti, kramtant ją gabalėlis po gabalėlio. Odos gabalai susiuvami siūlais iš gyvūnų sausgyslių. Adata būna kaulinė. Iš kaulų taip pat galima pasidaryti žeberklą ruoniams medžioti. Žiemą namas statomas iš sniego, ledo langais. Kai atšyla – statoma palapinė iš odų. Per gilų sniegą galima lengvai vaikščioti prie batų pririštais rėmeliais su sieteliais – jie vadinami „sniego raketomis“. Roges galima pasidaryti iš sušalusių žuvų, o paskui jas suvalgyti. Eskimai gali įveikti daugybę sunkumų ir visada atrasti reikiamą sprendimą. Ar eskimai yra patenkinti? Keliautojai tvirtina, kad visame pasaulyje nėra linksmesnių žmonių už eskimus.

14. MEKSIKIJETIS (Meksika, Šiaurės Amerika)

Paprastas baltas medvilnės drabužis – tai kasdienė meksikiečio apranga. Jis toks pat paprastas, koks paprastas ir kupinas darbų yra jo šiokiadienis. Bet spalvingas, keistas apsiaustas, vadinamas ponču, iš dviejų susiūtų keturkampių vilnonio audeklo gabalų su iškirpte viduryje galvai, liudija, kad meksikietis mėgsta puoštis, ir jam patinka ryškios spalvos. Šventinę dieną meksikietis atrodo dar spalvingesnis ir viskas aplink jį labai spalvinga. Spalvingiausia pasaulyje. Meksikietis mėgsta švęsti. Kuo paprastesnis šiokiadienis, tuo šventiškesnė šventė. Meksikiečio skrybėlė yra SOMBRERAS – didžiausia skrybėlė pasaulyje. Ji teikia pavėsį ne tik galvai, bet ir visam kūnui. Po juo telpa net pusė arklio, ant kurio meksikietis joja. Nepaprasta yra ir Meksikos istorija, turtingas jos istorijos palikimas. Meksikietiškos šventės – taip pat šios nepaprastos istorijos paveldas.

15. INDĖ (Indija, Azija)

Visi gyvūnai ir augalai, ir žmonės, ir upės, ir kalnai, ir saulė, ir mėnulis – visas pasaulis toks nuostabus ir įdomus, kad yra apie ką pamąstyti, o paskui sukurti pasakojimų, iš kur ir kodėl visa tai atsirado, ir kas iš to bus. Indijoje taip pat apie tai galvota, ir buvo sukurta daugybė pasakojimų. Žmonės, kuriems vienas šių pasakojimų ypač patiko, turi paprotį piešti sau virš antakių raudoną ženklą – kad galėtų vieni kitus atpažinti ir draugiškai pasikalbėti. Ženkilai naudingi, nes jie leidžia susikalbėti be žodžių. Daug ką galima pasakyti rankų gestais, pėdų pastatymu, pirštų judesiu, galvos linktelėjimu, šokiu. Šiuo menu garsėja indai. Niekas geriau už indes nemoka apsigaubti sariu – vientisa 6 metrų ilgio audeklo juosta – taip, kad būtų patogų, elegantišką ir gražų. Indai geriausiai iš visų geba dažyti ir marginti audinius, siuvinėti juos auksu ir sidabru.

16. OLANDĖ (Olandija, Europa)

Olandai visada mokėjo įveikti jiems kylančius sunkumus. Jie keliavo po visą pasaulį. Kūrė olandų kolonijas visuose žemynuose ir daugelyje salų. Mokėjo plaukioti laivais ir žvejoti, šlifuoti deimantus ir tapyti gražius paveikslus, gaminti sūrius, auginti daržoves, statyti vėjo malūnus ir laivus, austi drobę ir nerti nėrinčius. Tačiau labiausiai rūpinosi savo namais – Olandija. Siekdami išplėsti šalį, jie sausino pakrantę, stumdami jūrą vis tolyn ir tolyn. Tokia iš jūros atkovota sausuma vadinama polderiu. Jie augino gražiausias gėles, tarp jų – keisčiausių spalvų tulpes. Mėgstamiausias olandų apavas – iš medžio drožti šilti ir labai patogūs sabo. Išpurvinus šį apavą, lengva išsiauti ir išsukti į švarų, kad neišsipurvintų namų grindys. Lietuvoje toks apavas taip pat buvo avimas ir vadinamas klumpėmis. Deja, jos kelia daug triukšmo. Kai rytais Amsterdame minia olandų bėgdavo į uostą pasveikinti grįžtančio laivo, sabo keliamas triukšmas pažadindavo net roterdamiečius. Todėl olandai vis dažniau avi sportbačius.

